גמ' מני מתניתין ר' מאיר היא דאי רבי יהודה לא שני ליה קרבן ולא שני ליה הקרבן אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר [א)]והתנן לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך [א]לא קשיא הא דאמר לקרבן הא דאמר לא לקרבן דלא הוי קרבן קאמר: מתני' [ב]שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור: גמ' מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהו [ב)] [ג]שבועות שתים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מדקאמר (א) שלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מכלל דשאוכל לך דאכילנא משמע [ג)]אמר אביי [ד]שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו שבועה שאוכל דאכילנא משמע אבל אמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר רב אשי אמר שאוכל דשבועה שאי אוכל קאמר א"כ פשיטא מאי למימרא מהו דתימא מיקם לישנא היא דאיתקיל ליה קמ"ל אביי לא אמר טעם (ב) כרב אשי דלא קתני שאי אוכל ורב אשי נאדי מן טעם דאביי קסבר שלא אוכל נמי משמע שתי לשונות היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ואמר נמי שבועה בין שאוכל בין שלא אוכל הדין אכילנא משמע דאמר ואיכא לתרוצה נמי לישנא שבועה שלא אוכל שבועה דלא אכילנא קאמר אלא תנא פסקה שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל לא אוכל משמע: מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות [ה]כיצד אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות:

גמ'

רש"י

גמ' מתניתין. דהכא לא קתני דלהוי מותר אלא (ג) הקרבן שאוכל ולא קרבן שאוכל והכי רבי מאיר היא ולא רבי יהודה: אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והא תנן. באידך פירקין(ד) לקרבן לא אוכל לך וכו': הא דאמר לקרבן. אסור ומתניתין דקתני מותר דאמר לא לקרבן דמשמע לא להוי קרבן מה שלא אוכל לך דאם אוכל ליהוי קרבן דהיינו מכלל לאו הן ולית ליה לרבי מאיר מכלל לאו הן: מתני' שבועה לא אוכל לך וכו' הא שבועה שאוכל אסור. כדמפרש בגמרא דהאי שאוכל לא אוכל משמע כלומר שבועה תהא חלה עלי אם אוכל. והאי שבועה ליכא למימר דמי שבועה קאמר דשבועה לית בה ממש כמו בקרבן אלא שבועה ממש קאמר: לא שבועה לא אוכל לך אסור. אפי' לרבי מאיר דהכי גמרינן במסכת שבועות (דף לו.) דבשבועה אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן: גמ' שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין. מפצירים (ד) שיאכל ואמר אכילנא אכילנא ומתוך כך אמר שבועה שאוכל משמע דאכילנא קאמר: (ה)(כשלא היו מסרבין בו אלא מעצמו אמר שבועה שאוכל): רב אשי אומר. הא דקתני הא שבועה שאוכל שאי אוכל קתני ולהכי אסור דלא אכילנא הוא: פשיטא. דודאי אי קאמר שאי אוכל ודאי לא אכילנא הוא ואסור: מהו דתימא. האי דקאמר שאי אוכל מיקם לישנא כלומר תקון הלשון הוא (ו) דבדעתו היה לומר שאוכל ונתקל ואמר שאי אוכל ונימא לעולם להוי כמאן דאמר שאוכל קא משמע לן דלא דודאי אסור: אביי לא אמר כטעמא דרב אשי דלא קתני. במתני' שאי אוכל: ורב אשי הוא נאדי. נדוד וסור מטעמיה דאביי דכי היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה בין אם אמר שבועה שאוכל בין אם אמר שבועה שלא אוכל משמע (ז) דקאמר אכילנא אם אמר שבועה שאוכל משמע קאמר אכילנא דהכי קאמר בתמיה לא אכילנא לא אכילנא שבועה שאוכל בודאי ואם אמר שבועה שלא אוכל הדין משמע נמי דאכילנא דמשמע לא אכילנא שבועה אי לא אכילנא והיינו חדא לישנא: והא איכא נמי לפרושי. בניחותא דמשמע לישנא אחרינא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא אכילנא משמע דהאי דאמר לא אכילנא בניחותא קאמר אם כן לא להוי אסור (ז) אי נמי כי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אלא ודאי ליתא לטעמא דאביי אלא ודאי תנא במסכת שבועות דשאוכל דאכילנא משמע ולא ענין אחר ושלא אוכל משמע דלא אכילנא ולא דבר אחר הלכך מתרץ מתניתין שאי אוכל דכשאוכל ודאי לאו משמע אלא אי אמר דאכילנא: מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים. הא דאמרן שבועה שלא אוכל כו' דבשבועות אסור ובנדרים מותר:

גמ'

ר"ן

אי אמרינן דכמי קרבן משתבע שרי דקרבן לאו בר אשתבועי הוא ואי אמרינן לקרבן יהא מה שלא אוכל משלך קאמר נמי שרי דלא הוי איסור קרבן אלא מה שלא יאכל הא קרבן שאוכל לך נמי שרי דמי קרבן קאמר דעביד איניש דמשתבע ביה ולא מידי קאמר. ונראה בעיני דהא קרבן גרסינן ולדכתיבנא ולכוותה בשבועה הא שבועה דתנא למותר בקרבן קתני דבשבועה אסור וליכא למימר דהקרבן גרסי' דהתנא בפרקין דלעיל [יג.] דהקרבן אסור לרבי מאיר והיכי תנן הכא דשרי דהא מתני' (נמי) כר"מ אוקימנא לה בגמרא אלא ודאי כדאמרן. לקרבן לא אוכל לך נמי שרי דכיון דבלמ"ד פתוחה קאמר לא קרבן משמע וליכא למימר דמכלל לאו משמע הא מה שיאכל יהא קרבן דהא מתני' כר"מ אוקימנא לה ור"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: מתני' שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור. משום דשבועה לא אוכל לך משמע בשבועה לא אוכל לך. והא שבועה שאוכל לך הכי משמע דליכא לפרושי לישנא דמי שבועה קאמר כדאמרינן חי קרבן דלא משתעי אינשי הכי. ולשבועה לא אוכל נמי אפילו בלמ"ד פתוחה אסור דאע"ג דלמ"ד פתוחה לא משמע ומתני' רבי מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו הכי בשבועה אסור. ונראה בעיני דהיינו טעמא משום דהא מסקינן בסוף פרק שבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ה"מ בממונא אי נמי באיסורא דאית בי' ממונא אבל באיסורא גרידא אית ליה ונדרים איסורא דאית ביה ממונא נינהו משום דלא משכחת בהו בלא תפלא דהא אינן חלין על דבר שאין בו ממש אבל שבועות אינן אלא איסורא גרידא שהוא חל בגופו וכיון דאיסורא גרידא נינהו אפילו רבי מאיר מודה דאמרינן בהו מכלל לאו אתה שומע הן: גמ' (לעיל) מני מתני' רבי מאיר היא. דלא שני ליה קרבן ולא שני ליה כקרבן דלא בעי כ"ף הדמיון דאי רבי יהודה מאי איריא קרבן לא אוכל לך דשרי אפילו קרבן שאוכל לך נמי שרי: הא דאמר לקרבן הא דאמר לקרבן. כלומר בלמ"ד שבאית משמע לקרבן יהא אבל לקרבן בלמ"ד פתוחה משמע לא קרבן:

מכלל

תוספות

לא שבועה לא אוכל לך אסור. מטעם מכלל לאו וכו' וא"ת מאי שנא מקרבן וי"ש לומר דמשום דשבועה חמורה טפי מנדרים מש"ה אזלינן לחומרא עוד יש לומר דטעמא דשבועה היינו משום דגזרינן שמא יאמר שבועה לא אוכל וידלג לא ובהא ודאי פשיטא אבל גבי נדר אפי' ידלג לא ויאמר קרבן לא אוכל ליכא איסור: וזה חומר בשבועות מבנדרים. ומפרש לא קרבן לא אוכל לך וכו' פריך בגמרא דאומר מכלל לנדר הוא מדקאמר חומר בשבוע' מבנדרים משמע הכי דהחומרא דנדרים איתה שוה לשבועה אבל מ"מ נדר קל הוי והא חומר קתני ומשני אסיפא דאידך קתני שבועה שאיני ישן דודאי בנדרים ליכא איסורא כ"א מדרבנן כדאמר רבינא וגבי שבועה איכא איסורא דאורייתא וא"ת לשנייה אחרינא דאוקימנא לעיל כגון דאמר קונם עיני בשינה היום וכו' דהתם ודאי איכא איסורא דאורייתא (וכי) היכא מיתרצא לישנא דמני דחומר וכו' דליכא למימר דקאי אסיפא פי' כמו שמתרץ הספר דהתם איכא איסורא דאורייתא בנדרים כמו בשבועות כמו שפי' וי"ל דקאי אדיוק' דמתני' ונדקדק הכי טעמא משום דאמר קונם עיני דהוי דבר שיש בו ממש אבל קונם שלא ישן ליכא איסורא דאורייתא כי אם מדרבנן כדפרשינן לעיל דכולהו אמוראי מודו דליכא איסורא דרבנן ולא פליגי אלא בלישנא דכל יתאל

פירוש הרא"ש

שבועה שלא אוכל. ולא אמרי' כמיי שבועה קא משתבע כדאמרינן בקרבן וכמנחה לעיל בפ"ק (דף יג:) משום דשבועה לית בה ממשא ולא שייך למימר בה כחיי שבועה: לא שבועה לא אוכל לך אסור. דמשמע לא שבועה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא בשבועה ואף רבי מאיר מודה דאמרינן בשבועה מכלל לאו אתה שומע הן משום דשבועה חמירא: וזה חומר בשבועות מבנדרים. בגמרא מפרש אהיכא קאי. טעמא דכולא מתניתין מפרש בגמרא: שבועות ועל זה אומר זה חומר בשבועות מבנדרים דבשבועות כה"ג איכא איסורא דאורייתא: ב' שהן ד'. שבועות כנוי שתייה עליה תורה קרבן עולה ויורד כדכתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים שני ענויי שבועות כתיבי בקרא בהדיא דכתיב להרע או להיטיב דהיינו להבא כגון שאוכל ולא אוכל ומרבוי דקרא דכתיב בהדי' לכל אשר יבטא האדם מרבינן עד שתים לשעבר דהיינו אכלתי ולא אכלתי: היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא כו'. גירסא יתירתא היא ונמחלת פ"ג דשבועות ליתא דבפשטא דמתני' בלא מסרבין מצי לאוקמיה אלא שגירסת נדרים משובה ואגב איידך אוקמיה במסרבין: אבל אמר אכילנא אכילנא. פי' בתמיה כלומר וכי אוכל עמך ותו אמר שבועה שאוכל לך דלא אכילנא קאמר וה"ק שבועה שאקיים מה שאמרתי אכילנא אכילנא בתמיה אלא ודאי [לא אוכל] עמך וה"ג ואמר לא אכילנא ותו אמר כו' וכן היא הגירסא בכל הספרים בשבועות דכיון דמסרבין והוא אומר לא אכילנא אנו תולין דודאי לקיים דבריו נשבע כדי שלא יפצירו בו יותר וה"ק בשבועה יהא עלי אם אוכל עמך: מהו דתימא מיקם לישנא הוא. וסיה לו לומר שאוכל והיה מגמגם בלשונו ואמר שאי אוכל ואי אמר הכי מהמנינן ליה קמ"ל כיון דהוציא בשפתיו שאי אוכל לא מהימנינן ליה כמאי דקאמר כתר הכי: רב אשי נדי מטעמיה דאביי. היה נודד ומתרחק מסברת אביי דלאו איתא דמתניתין איתא לפי דיש שבועה שאוכל משמעה שלא אוכל ולאפוקי ממתניתין דשבועות דקתני דכל שבועה דאוכל משמעה דוקא שאוכל אם כן כשלא אוכל נמי הוה ליה לפרש הכי דלאי מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא בתמיה כלומר וכי אתה סבור שלא אוכל עמך ודאי אוכל ותו אמר שבועה שלא אוכל לך דאכילנא קאמר ולקיים דבריו מה שאמר לא אכילנא בתמיה אכילנא בתמיה הוא נשבע ולפרש דגרסי לעיל ואמר לא אכילנא גרסינן הכא ואמר אכילנא ובשנשבע שלא אוכל אנו תולין שלקיים דבריו הוא נשבע כדי שיאמינו לו מה שאמר שרוצה לאכול עמו ולא יפצירו בו עוד והכי קאמר מה שלא אוכל לך יהא שבועה אבל מה שאוכל לך איני נשבע אלא אדרבה באותה שבועה אני רוצה לאכול עמך:

אלא תנא פסקא. למילתיה דכל שאוכל דאכילנא משמע וכל שלא אוכל דלא אכילנא משמע שלא לבלבל הלשונות:

מסורת הש"ס

א) [לעיל יח: וש"נ], ב) שבועות יט:, ג) [שם ע"ש], ד) [לעיל יג.], ה) פ"א ליתא.

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב ועיי"ש בכ"מ:

כג ב מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה כב טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' יא:

כד ג מיי' שם פ"א הל' ג סמג לאוין רלט טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' א:

כה ד מיי' שם פ"ד הל' כג טוש"ע יו"ד סי' רלו סעיף יא:

כו ה מיי' פ"ג מהלכ' נדרים הלכ' י ופ"ה מהל' שבועות הלכ' יח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רטו סעיף א וסי' רלט סעיף ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדקאמר שאוכל ושלא אוכל שאכלתי: (ב) שם אביי לא אמר טעם דרב אשי: (ג) רש"י ד"ה מתניתין וכו' אלא הא קרבן שאוכל לך ולא קרבן שאוכל לך והכי: (ד) ד"ה שאוכל וכו' מפצירים בו שיאכל וכו' דאכילנא קאמר וה"ד כשלא היו מסרבין: (ה) ד"ה מהו דתימא וכו' הלשון הוא דאיתקל בדעתו: (ו) ד"ה ורב אשי וכו' משמע נמי דקאמר אכילנא אם וכו' משמע דקאמר וכו' דמשמע בתמיה לא אכילנא שבועה וכו' חדא לישנא הס"ד ואח"כ מ"ה ואיכא נמי לתרוצי לישנא אחרינא דמשמע בניחותא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא אכילנא, נ"ב כלומר באיסור שבועה יהא אי לא אכילנא: (ז) בא"ד א"כ לא ליהוי אסור ואם כן היכי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אסור אלא ודאי ליתא וכו' דכשאוכל ודאי לא משמע אלא דאמר כצ"ל ותיבת אי נמחק:

מוסף רש"י

שבועות שתים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל. הן שתים המפורשות דכתיב (ויקרא ה) להרע או להטיב, דמשמע להבא, ולא אוכל להרע, אוכל להטיב. שאכלתי ושלא אכלתי. הן שתים הנוספות מתלמוד חכמים כדיליף לה ר"ע (שבועות יט.). מסרבין. מפצירין (שם כ.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones